

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
M. SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. liepos 12 d.¹

Byla C-238/17

**UAB „Renerga“
prieš
AB „Energijos skirstymo operatorius“,
AB „Lietuvos energijos gamyba“,
dalyvaujant:
UAB „BALTPOL“,
Lietuvos Respublikos Vyriausybei,
AB „Achema“,
UAB [koncernui] „ACHEMOS GRUPĖ“**

(Vilniaus miesto apylinkės teismo (Lietuva) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Elektros energijos vidaus rinka – Direktyva 2009/72/EB – 3 straipsnio 2 dalis – Įpareigojimai teikti viešąsias paslaugas – 3 straipsnio 6 dalis – Finansinė kompensacija – 3 straipsnio 15 dalis – Valstybės narės pareiga pranešti Komisijai apie visas priemones, patvirtintas įpareigojimams teikti universaliąsias paslaugas ir viešąsias paslaugas vykdyti – 36 straipsnio f punktas – Reguliavimo institucija“

1. Šis Vilniaus miesto apylinkės teismo (Lietuva) prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant energijos gamintojos ir dviejų pirkėjų ginčą dėl pastarųjų tariamo pavėluoto kompensacijos už viešąsias paslaugas sumokėjimo pirmajai.
2. Siūlau Teisingumo Teismui atsakyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai yra nepriimtini, nes nėra įpareigojimo teikti viešąsias paslaugas pagal Direktyvą 2009/72/EB². Ši byla tiesiog nepatenka į Direktyvos 2009/72 sritį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3. Direktyvos 2009/72 46 ir 50 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(46) Viešųjų paslaugų reikalavimų laikymasis yra pagrindinis šios direktyvos reikalavimas, todėl šioje direktyvoje svarbu pateikti bendrus minimalius standartus, kurių turi laikytis visos valstybės narės, atsižvelgiant į vartotojų apsaugos, tiekimo saugumo, aplinkos apsaugos ir lygiavertės

¹ Originalo kalba: anglų.

² 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB (OL L 211, 2009, p. 55).

konkurencijos laipsnio užtikrinimo visose valstybėse narėse tikslus. Svarbu, kad viešųjų paslaugų reikalavimus būtų galima aiškinti nacionaliniu pagrindu, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir laikantis Bendrijos teisės.

<...>

(50) Siekiant užtikrinti, kad visi vartotojai, ypač pažeidžiamieji, galėtų pasinaudoti konkurencijos ir sąžiningų kainų teikiama nauda, reikia dar labiau sugriežtinti viešųjų paslaugų, įskaitant visuotines paslaugas, reikalavimus ir su jais susijusius bendruosius minimalius standartus. Viešųjų paslaugų reikalavimai turėtų būti apibrėžti nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes; vis dėlto valstybės narės turėtų laikytis Bendrijos teisės. <...>“

4. Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2, 6 ir 15 dalyse nustatyta:

„2. Visiškai atsižvelgdamos į atitinkamas Sutarties nuostatas, visų pirma į jos 86 straipsnį, valstybės narės elektros energijos sektoriuje veikiančioms įmonėms gali nustatyti įpareigojimus teikti bendros ekonominės svarbos viešąsias paslaugas, kurie gali būti susiję su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, reguliarumą, kokybę ir kainą, bei su aplinkos apsauga, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą, energiją iš atsinaujinančių išteklių ir klimato apsaugą. Tokie įpareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti, skaidrūs, nediskriminaciniai, patikrinami ir turi užtikrinti Bendrijos elektros energijos įmonėms vienodas galimybes teikti paslaugas nacionaliniams vartotojams. Siekdamas užtikrinti tiekimo saugumą bei energijos vartojimo efektyvumo ir paklausos valdymą bei įgyvendinti aplinkosaugos tikslus ir tikslus, susijusius su energija iš atsinaujinančių išteklių, kaip nurodyta šioje dalyje, valstybės narės gali pradėti įgyvendinti ilgalaikį planavimą, atsižvelgdamos į galimybę, kad trečiosios šalys gali pageidauti prieigos prie sistemos.

<...>

6. Kai yra numatyta finansinė kompensacija, kitos kompensavimo formos ir išimtinės teisės, kurias valstybė narė suteikia 2 ir 3 dalyse nustatytiems įpareigojimams vykdyti, tai daroma nediskriminuojant ir skaidriai.

<...>

15. Įgyvendindamos šią direktyvą, valstybės narės praneša Komisijai apie visas priemones, patvirtintas įpareigojimams teikti universaliąsias paslaugas ir viešąsias paslaugas vykdyti, įskaitant vartotojų ir aplinkos apsaugos priemones, bei apie galimą jų poveikį nacionalinei ir tarptautinei konkurencijai, neatsižvelgiant į tai, ar tokioms priemonėms taikyti reikalinga nuo šios direktyvos leidžianti nukrypti nuostata. Vėliau jos kas dveji metai praneša Komisijai apie visus tokių priemonių pakeitimus, neatsižvelgiant į tai, ar tokioms priemonėms reikalinga nuo šios direktyvos leidžianti nukrypti nuostata.“

5. Direktyvos 2009/72 36 straipsnio f punkte nustatyta:

„Vykdydama šioje direktyvoje nustatytas reguliavimo užduotis, reguliavimo institucija, atsižvelgdama į 37 straipsnyje nustatytas savo pareigas ir įgaliojimus, prireikus glaudžiai konsultuodamasi su kitomis atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis, įskaitant konkurencijos institucijas, ir nedarydama įtakos jų kompetencijai, imasi visų pagrįstų priemonių siekdama šių tikslų:

<...>

siekiant didinti sistemos efektyvumą ir skatinti rinkos integraciją, užtikrinti, kad sistemos operatoriams ir sistemos naudotojams būtų suteiktos tinkamos paskatos trumpalaikiu ir ilgalaikiu laikotarpiu“.

Lietuvos teisė

6. Direktyva 2009/72 į Lietuvos teisę perkelta Energetikos įstatymu, Elektros energetikos įstatymu ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu.

7. Atsižvelgdama į Elektros energetikos įstatymo nuostatas, Lietuvos vyriausybė 2012 m. liepos 18 d. priėmė nutarimą Nr. 916 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Remiantis šio nutarimo 3 punktu „viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos“ administruojamos vadovaujantis Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

8. Pagal Nutarimo Nr. 916 18.1 punktą³ asmenims už tame nutarime nustatytų viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimą kompensavimas gali būti laikinai sustabdomas Nutarime Nr. 1157 nustatyta tvarka ir sąlygomis, jeigu viešuosius interesus atitinkančias paslaugas teikiantis asmuo ar su juo susiję asmenys nesumoka viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų ar jų dalies už faktiškai suvartotą elektros energiją⁴, kaip nustatyta Nutarimo Nr. 1157 16 punkte.

9. Nutarime Nr. 1157 savo ruožtu apibrėžti „susiję asmenys“ (3 punkto penkta pastraipa)⁵. Jo 26.1 punkte nustatyta, kad skirstomųjų tinklų operatorius, superkančioji įmonė ir administratorius sustabdo lėšų išmokėjimą viešuosius interesus atitinkančias paslaugas teikiantiems asmenims, jeigu toks asmuo ir (ar) su juo susiję asmenys nesumoka viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų už faktiškai suvartotą elektros energiją. Tame pačiame punkte nustatyta, kada viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų išmokėjimas gali būti atnaujintas. Nutarimo Nr. 1157 26.2 punkte numatyta, kad jeigu viešuosius interesus atitinkančias paslaugas teikiantis asmuo pasitraukia iš susijusių asmenų grupės, kurioje bent vienas asmuo nėra sumokėjęs viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų ar jų dalies už suvartotą elektros energiją, tokiam asmeniui nesumokėtos viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos už viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimą išmokamos tik tada, kai buvę susiję asmenys sumoka visas priklausančias sumokėti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšas už suvartotą elektros energiją iki tokio asmens pasitraukimo iš susijusių asmenų grupės momento.

Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

10. Ieškovei pagrindinėje byloje UAB „Renerga“ (toliau – *Renerga*) priklauso penkios elektrinės, kuriose ji gamina elektrą iš atsinaujinančių energijos išteklių. Pagamintą elektros energiją *Renerga* tiekia į elektros tinklus.

11. Kartu su *Achema* ir kitomis bendrovėmis *Renerga* priklauso UAB [koncernui] „Achemos grupė“ (toliau – *Achemos grupė*).

12. Pagal 2013 m. sausio 7 d. ir birželio 19 d. *Renergos* ir atsakovių (AB „Energijos skirstymo operatorius“ ir AB „Lietuvos energijos gamyba“) sudarytas sutartis *Renerga* išipareigojo parduoti, o atsakovės – supirkti iš ieškovės visą jos pagamintą ir į elektros tinklus patiektą elektros energiją ir už ją sumokėti. Pagal šias sutartis už šią elektros energiją atsakovės sumoka *Renergai* elektros energijos kainą, kurią sudaro elektros energijos rinkos kaina ir kompensacija už viešąsias paslaugas, kuri skaičiuojama kaip skirtumas tarp i) teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis *Renergos* pagamintai elektros energijai taikomo fiksuoto tarifo ir ii) rinkos kainos.

3 18.1 punktas į Nutarimą Nr. 916 buvo įterptas Vyriausybės 2016 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 76.

4 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nepateikta papildomos informacijos apie tokio viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo kompensavimo atsižvelgiant į faktinį suvartojimą pobūdį ar sąlygas.

5 Iš dalies pakeistas Vyriausybės 2016 m. sausio 27 d. nutarimu Nr. 77.

13. Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administratorius BALTPPOOL 2016 m. vasario 25 d. pranešimu Nr. 16-SD-108 informavo atsakoves, kad, vadovaujantis nutarimais Nr. 916 ir 1157, kompensacijos už viešąsias paslaugas mokėjimas *Renergai* turi būti visiškai sustabdytas, iki *Achema* ar kiti su ja susiję asmenys visiškai sumokės viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšas už jų faktiškai suvartotą elektros energiją. BALTPPOOL nurodė, kad *Achema* nėra tinkamai įvykdžiusi viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų mokėjimo už faktiškai suvartotą elektros energiją pareigos. Įvertinus tai, jog ir *Achemos*, ir *Renergos* kontrolinis akcijų paketas priklauso *Achemos* grupei, *Achema* ir *Renega* laikytinos susijusiais asmenimis.

14. 2016 m. vasario 26 d. viena iš dviejų atsakovių – AB „Energijos skirstymo operatorius“ – informavo *Renergą*, kad sustabdomas jai priklausančių viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų išmokėjimas. Analogišką pranešimą *Renergai* 2016 m. kovo 8 d. įteikė ir kita atsakovė AB „Lietuvos energijos gamyba“, o jame nurodyta, kad neaprežtam laikotarpiui stabdomas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų jai išmokėjimas, o už superkamą elektros energiją jai bus mokama tik rinkos kaina.

15. 2016 m. kovo 10 d. raštu Nr. 16-SD-135 BALTPPOOL *Renergai* patvirtino, kad viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų išmokėjimas sustabdytas, ir patikslino, jog 2016 m. sausio 31 d. *Achemai* buvo išrašyta PVM sąskaita faktūra, kurios bendra suma su PVM 629 794,15 EUR, o sąskaitos apmokėjimo terminas – 2016 m. vasario 24 d. Atsižvelgiant į tai, kad 2016 m. vasario 25 d. *Achema* nebuvo apmokėjusi šios sąskaitos, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų išmokėjimas *Achemai* ir visiems su šia įmone susijusiais laikytiniems asmenims privalėjo būti sustabdytas.

16. Atsakovams nevykdant savo sutartinių įsipareigojimų sumokėti *Renergai* visą už jų superkamą elektros energiją mokėtiną kainą, būtent viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų dedamąją, kurios išmokėjimas kaip elektros energijos supirkimo kainos dalies sutartyse buvo iš anksto suderintas, susidarė 1 248 199,81 EUR atsakovių įskolinimas už *Renergai* neišmokėtas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšas.

17. Nurodytas įsiskolinimas *Renergai* buvo padengtas 2016 m. balandžio 21 d., kai BALTPPOOL priėmė atsakovėms adresuotus sprendimus Nr. 16-SD-188 ir 16-SD-189 dėl sustabdytų viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų išmokėjimo.

18. 2016 m. gruodžio 12 d. *Renega* Vilniaus miesto apylinkės teisme pareiškė ieškinį, kuriuo prašė priteisti iš atsakovių atitinkamai 9 172,84 EUR ir 572,82 EUR nuostolių, t. y. kompensacinių palūkanų už praleistą terminą išmokėti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšas pagal atitinkamai 2013 m. sausio 7 d. ir birželio 19 d. sudarytas elektros energijos pirkimo ir pardavimo sutartis. Be to, *Renega* prašo iš abiejų atsakovių priteisti 8,05 % metines palūkanas.

19. Manydamas, kad ginčui išspręsti reikia, kad būtų išaiškintos tam tikros Direktyvos 2009/72 nuostatos, 2017 m. balandžio 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. gegužės 9 d., Vilniaus miesto apylinkės teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyvos 2009/72 36 straipsnio f punkte reguliavimo institucijai, vykdančiai Direktyvoje 2009/72 nustatytas reguliavimo užduotis, nustatytas tikslas: „siekiant didinti sistemos efektyvumą ir skatinti rinkos integraciją, užtikrinti, kad sistemos operatoriams ir sistemos naudotojams būtų suteiktos tinkamos paskatos trumpalaikiu ir ilgalaikiu laikotarpiu“, suprantamas ir turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nesuteikti paskatų (nekompensuoti VIAP [viešuosius interesus atitinkančių paslaugų]) ar jas riboti?“

2. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalis nustato, kad VIAP įpareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti, skaidrūs, nediskriminaciniai, patikrinami, o Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 6 dalis numato, kad finansinė kompensacija VIAP asmenims nustatoma nediskriminuojant ir skaidriai, būtina išaiškinti:
 - 2.1. Ar Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 2 dalies ir 3 straipsnio 6 dalies nuostatos turi būti aiškinamos kaip draudžiančios riboti VIAP teikėjų skatinimą, jei VIAP teikėjai tinkamai vykdo prisiimtas pareigas, susijusias su VIAP teikimu?
 - 2.2. Ar nacionalinėje teisėje įtvirtintas įpareigojimas VIAP teikėjams sustabdyti jų gaunamos finansinės kompensacijos išmokėjimą nepriklausomai nuo VIAP teikėjo vykdomos VIAP teikimo veiklos ir prisiimtų įsipareigojimo vykdymo, o susiejant ir padarant priklausomą VIAP kompensacijos išmokėjimo ribojimo (sustabdymo) pagrindą nuo su VIAP teikėju susijusio asmens (kurio kontrolinis akcijų paketas priklauso tai pačiai įmonei kaip ir VIAP teikėjo) veiksmų ir pareigų, atsiskaitant už jai priskaičiuotas VIAP vartojimo lėšas, vykdymo, Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 2 dalies ir 3 straipsnio 6 dalies nuostatų prasme yra laikomas diskriminaciniu, neaiškiu ir sąžiningą konkurenciją ribojančiu įpareigojimu?
 - 2.3. Ar nacionalinėje teisėje įtvirtintas įpareigojimas VIAP teikėjams sustabdyti jų gaunamos finansinės kompensacijos išmokėjimą, tuo pačiu paliekant VIAP teikėjus įpareigotus toliau pilna apimti vykdyti prisiimtus VIAP teikimo ir su jais susijusius sutartinius įsipareigojimus elektros supirkimo įmonėms, Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalies ir 3 straipsnio 6 dalies nuostatų prasme yra laikomas diskriminaciniu, neaiškiu ir sąžiningą konkurenciją ribojančiu įpareigojimu?
3. Ar Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 15 dalies, numatančios, kad valstybės narės privalo kas du metus pranešti Europos Komisijai apie visų priemonių, patvirtintų įpareigojimams teikti universaliąsias paslaugas ir viešąsias paslaugas vykdyti, pakeitimus, prasme valstybei narei nacionaliniuose teisės aktuose nustatčius reglamentavimą, įtvirtinantį VIAP teikėjams mokamos kompensacijos ribojimo pagrindus, taisykles ir mechanizmą, valstybė narė apie tokį naują reglamentavimą privalo pranešti Europos Komisijai?
4. Ar valstybei narei nacionalinėje teisėje, įtvirtinus VIAP teikėjams mokamos kompensacijos ribojimo pagrindus, taisykles ir mechanizmą nėra pažeidžiami Direktyvos 2009/72 įgyvendinimo tikslai bei bendrieji ES teisės principai (teisinio tikrumo, teisėtų lūkesčių, proporcingumo, skaidrumo ir nediskriminavimo)?“

20. 2018 m. vasario 28 d. Teisingumo Teismas paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikti paaiškinimų pagal jo Procedūros reglamento 101 straipsnį; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas į šį prašymą atsakė 2018 m. kovo 26 d.

21. Pastabas raštu pateikė šalys pagrindinėje byloje, *Achemos* grupė, *BALTPOOL*, Lietuvos vyriausybė ir Europos Komisija. Jos visos, išskyrus atsakoves pagrindinėje byloje, dalyvavo 2018 m. gegužės 3 d. posėdyje.

Vertinimas

Priimtinumas

Svarstomas klausimas

22. Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal tam tikras Direktyvos 2009/72 nuostatas ir ES teisės principus draudžiama taikyti nacionalines nuostatas, kuriose numatyta galimybė sustabdyti kompensacijos už viešąsias paslaugas, kuria siekiama skatinti elektros energijos gamybą naudojant atsinaujinančius išteklius, mokėjimą energijos gamintojams, kol su šiais gamintojais susiję asmenys sumokės viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšas, kurias jie turi mokėti už jų faktiškai suvartotą elektros energiją.

23. Ginčas byloje susijęs su tuo, kad elektros energijos gamintojos *Renergos* ir dviejų bendrovių *Energijos skirstymo operatoriaus* ir *Lietuvos energijos gamybos* sutartyse numatyta, jog pirmoji parduoda pastarosioms visą (iš atsinaujinančių energijos išteklių) savo pagamintą elektros energiją. Dvi perkančiosios bendrovės savo ruožtu yra įpareigosotos sumokėti už perkamą elektros energiją. Tačiau pagal sutartis *Renerga* iš tiesų nėra įpareigota gaminti elektros energiją. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo paaiškinimų suprantu, kad sutartys yra civilinės teisės reguliuojami teisiniai santykiai.

24. Nagrinėjamoje byloje svarbu tai, kaip apskaičiuojama abiejų įmonių superkamos elektros energijos kaina: prie elektros energijos rinkos kainos pridedama vadinamoji kompensacija už viešąją paslaugą. Ši kompensacija už viešąją paslaugą ir jos administravimo tvarka konkrečiai numatyta nutarimuose Nr. 916 ir 1157.

25. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje pareikštas ieškinys dėl nuostolių, susijusių su *pavėluotu* kompensacijos už viešąją paslaugą *sumokėjimu*, atlyginimo. Todėl minėti klausimai susiję tik su *tokios kompensacijos mokėjimo tvarkos taisyklėmis*, o ne su (pirmine) paslaugų teikėjo teise į kompensaciją už viešąją paslaugą ir juo labiau ne su galimu tokios kompensacijos pripažinimu neteisėta valstybės pagalba.

26. Tačiau klausimuose daroma prielaida, kad valstybė narė (Lietuvos Respublika) buvo įpareigojusi *Renergą* teikti viešąsias paslaugas.

27. Nemanau, kad taip yra, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo išdėstyti klausimai, mano nuomone, yra nepriimtini. Nėra valstybės narės veiksmo, kuriuo ji būtų įpareigojusi teikti viešąsias paslaugas.

Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalis

28. Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visiškai atsižvelgdamos į Sutarties nuostatas, visų pirma į SESV 106 straipsnį, valstybės narės elektros energijos sektoriuje veikiančioms įmonėms gali nustatyti įpareigojimus teikti bendros ekonominės svarbos viešąsias paslaugas, kurie gali būti susiję su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, reguliarumą, kokybę ir kainą, ir su aplinkos apsauga, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą, energiją iš atsinaujinančių išteklių ir klimato apsaugą. SESV 106 straipsnio 2 dalyje savo ruožtu nustatyta, kad įmonėms, kurioms yra „patikėta“ teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, Sutartyse nustatytos taisyklės, ypač konkurencijos taisyklės, yra taikomos, jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patikėtų specialių uždavinių.

29. Abi šias nuostatas sieja tai, kad būtent *valstybės narės* nustato įpareigojimus teikti bendros ekonominės svarbos viešąsias paslaugas (Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalis) ar įmonėms patiki teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas (SESV 106 straipsnio 2 dalis).

30. Nė viename iš šios išvados teisiniame pagrinde nurodytų Lietuvos teisės aktų *Renergai* nenustatytas įpareigojimas teikti viešąsias paslaugas.

31. Konkrečiau kalbant, nutarimuose Nr. 916 ir 1157 tik reglamentuojama viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarka. Šių nutarimų nuostatose nenustatyti įpareigojimai elektros energijos gamintojams, naudojantiems atsinaujinančius energijos išteklius. Niekur nenurodyta, kad tokia bendrovė kaip *Renerga* yra įpareigota gaminti ir perduoti tokią elektros energiją.

32. Taigi nėra valstybės narės priimto akto.

33. Toks įpareigojimas taip pat nenustatytas šalių pagrindinėje byloje sudarytose sutartyse.

34. Neteikdamas reikšmės klausimui, ar privatinės teisės reguliuojamoje *sutartyje* iš principo gali būti valstybės narės nustatytas įpareigojimas teikti viešąsias paslaugas, *sutartyje* nerandu *įpareigojimo* teikti viešąsias paslaugas. Iš tiesų, *sutartyse*, kurios sudarytos laisvai ir, atrodo, be valdžios institucijų įsikišimo, tik numatyta, kad *Renerga* įsipareigoja parduoti atsakovėms, o šios – iš jos nupirkti jos elektrinėse pagamintą ir į elektros tinklus patiektą elektros energiją, kuri yra energija iš atsinaujinančių išteklių. Atrodo, kad *Renerga* tik naudojosi savo sutartine laisve ir savanoriškai įsipareigojo⁶. Manau, kad tokių veiksmų negalima aiškinti kaip įpareigojimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalį.

35. Todėl Lietuvos Respublika negalėjo būti nustačiusi įpareigojimo teikti viešąsias paslaugas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalį.

36. Įdomu, kad taip, atrodo, mano ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nes, nors ir nurodo, kad pagal Nutarimo Nr. 916 7.1 ir 8.1 punktus *Renerga* laikoma viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėja⁷, kaip paaiškėjo iš jo atsakymo į Teisingumo Teismo prašymą pateikti paaiškinimą, jis pats konstatuoja, kad *Renergai* nebuvo *pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnį* nustatytas įpareigojimas teikti viešąsias paslaugas.

37. Išsamumo dėlei reikėtų pažymėti, kad šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą tikslais neturi reikšmės tai, kad, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *Renerga* tinkamai vykdo savo pareigas, susijusias su sutartimis, t. y. ji tiekia į atsakovių tinklus elektros energiją, pagamintą naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, o atsakovės nevyko savo priešpriešinio įsipareigojimo sumokėti *Renergai* atitinkamai visą elektros supirkimo kainą, įskaitant kompensaciją už viešąsias paslaugas.

38. Tai, kiek sutarčių šalys neįvykdė savo įsipareigojimų pagal šias sutartis ir ar šiomis aplinkybėmis jos gali remtis nutarimais Nr. 916 ir 1157, turi nustatyti nacionaliniai teismai. Kaip paaiškinta, Direktyva 2009/72 čia netaikoma.

⁶ Parduoti, bet ne gaminti.

⁷ Kaip jau minėta šioje išvadoje, nenurodant, kas sudaro viešuosius interesus atitinkančias paslaugas.

39. Žinau, kad, kai nacionalinių teismų pateikti klausimai susiję su ES teisės nuostatos išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo privalo priimti sprendimą⁸. Tačiau šioje byloje Teisingumo Teismas, mano nuomone, negali naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus, nes akivaizdu, kad prašomas įvairių Direktyvos 2009/72 nuostatų išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku⁹.

Rezultatas

40. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, manau, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas.

Dėl esmės (hipotetiškai)

41. Tolesnis vertinimas atliekamas tam atvejui, jeigu Teisingumo Teismas nesutiktų su mano iki šiol išdėstyta analize ir nuspręstų atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus.

Dėl pirmojo klausimo

42. Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2009/72 36 straipsnio f punktą reikia aiškinti kaip draudžiantį reguliavimo institucijai nesuteikti paskatų, įskaitant kompensaciją už įpareigojimus teikti viešąsias paslaugas, ar šias paskatas riboti.

43. Direktyvos 2009/72 36 straipsnyje nustatyti bendrieji reguliavimo institucijos tikslai. Jame numatyta, kad, vykdydama šioje direktyvoje nustatytas reguliavimo užduotis, reguliavimo institucija imasi visų pagrįstų priemonių siekdama nurodytų tikslų¹⁰, vienas iš jų – užtikrinti, kad sistemos operatoriams ir sistemos naudotojams būtų suteiktos tinkamos paskatos trumpalaikiu ir ilgalaikiu laikotarpiu, siekiant didinti sistemos efektyvumą ir skatinti rinkos integraciją (36 straipsnio f punktas).

44. Neįžvelgiu, kaip šios nuostatos išaiškinimas reikšmingas ginčo pagrindinėje byloje tikslais.

45. Tos bylos dalykas nėra reguliavimo institucijos veiksmai¹¹. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepaaiškino, kaip laikinas kompensacijos iš atsinaujinančių išteklių pagamintos elektros energijos gamintojams mokėjimo sustabdymas yra susijęs su paskata, kuria siekiama didinti sistemos efektyvumą.

46. Todėl mano siūlomas atsakymas į pirmąjį klausimą yra toks, kad pagal Direktyvos 2009/72 36 straipsnio f punktą nedraudžiama taikyti nacionalinių taisyklių, kuriose numatyta galimybė sustabdyti kompensacijos, kuria siekiama skatinti elektros energijos gamybą naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, mokėjimą energijos gamintojams, kol su šiais gamintojais susiję asmenys sumokės viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšas, kurias jie turi mokėti už jų faktiškai suvartotą elektros energiją.

8 Žr. 1997 m. liepos 17 d. Sprendimą *Leur-Bloem* (C-28/95, EU:C:1997:369, 25 punktas) ir 2017 m. kovo 2 d. Sprendimą *Pérez Retamero* (C-97/16, EU:C:2017:158, 21 punktas).

9 Dėl panašių situacijų žr. 2011 m. liepos 7 d. Sprendimą *Agafitei ir kt.* (C-310/10, EU:C:2011:467, 27 punktas) ir 2017 m. kovo 2 d. Sprendimą *Pérez Retamero* (C-97/16, EU:C:2017:158, 22 punktas).

10 Visa tai ji daro, atsižvelgdama į 37 straipsnyje nustatytas savo pareigas ir įgaliojimus, prireikus glaudžiai konsultuodamasi su kitomis atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis, įskaitant konkurencijos institucijas, ir nedarydama įtakos jų kompetencijai.

11 Pagal Direktyvos 2009/72 35 straipsnio 1 dalį valstybė narė paskiria vieną nacionalinę reguliavimo instituciją. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta, kurią instituciją Lietuvos Respublika paskyrė (tai Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija – <https://ec.europa.eu/energy/en/national-regulatory-authorities>). Tačiau jame dukart paminėta Lietuvos vyriausybė.

Dėl antrojo klausimo

47. Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 ir 6 dalis draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose leidžiama dėl priežasčių, tiesiogiai nesusijusių su elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojų veikla, tačiau priskiriamų su gamintoju susijusių asmenų veiklai, sustabdyti kompensacijos už viešąsias paslaugas mokėjimą gamintojams, net jei jie vykdo visas sutartines pareigas bendrovėms, kurios iš jų superka elektros energiją. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar kompensacijos mokėjimo tvarka, pagal kurią galima sustabdyti tokios kompensacijos mokėjimą, yra diskriminacinė, neaiški ar ribojanti konkurenciją.

48. Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad kai yra numatyta finansinė kompensacija, kitos kompensavimo formos ir išimtinės teisės, kurias valstybė narė suteikia 2 ir 3 dalyse nustatytiems įpareigojimams vykdyti, tai daroma nediskriminuojant ir skaidriai.

49. Žodis „kai“ šioje nuostatoje rodo, kad valstybės narės neprivalo finansiškai kompensuoti įmonėms, kurioms nustatyti įpareigojimai teikti viešąsias paslaugas pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 dalį.

50. Be to, reikėtų priminti, kad remiantis Direktyvos 2009/72 46 konstatuojamąja dalimi – kurioje nurodyta, kad direktyvoje nustatomi „bendri minimalūs standartai“, kuriais, *inter alia*, atsižvelgiama į aplinkos apsaugą, – direktyva nėra visiškai ir išsamiai suderinti visi joje aptariamai aspektai.

51. Direktyvoje nepateiktos išsamios taisyklės dėl paramos priemonių taikymo viešųjų paslaugų teikėjams valstybėse narėse. Iš to darau išvadą, kad jeigu valstybės narės laikosi bendrųjų principų, pavyzdžiui, nediskriminavimo ir skaidrumo, jos turi tam tikrą diskreciją.

52. Galiausiai dėl Direktyvos 2009/72 pirmtakės¹² Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad valstybės narės turi teisę nustatyti bendros ekonominės svarbos paslaugų apimtį ir teikimo organizavimą. Jos konkrečiai gali atsižvelgti į savo nacionalinės politikos tikslus¹³.

53. Todėl siūlau į antrąjį klausimą atsakyti taip, kad pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 2 ir 6 dalis nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose dėl priežasčių, tiesiogiai nesusijusių su elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojų veikla, tačiau priskiriamų su gamintoju susijusių asmenų veiklai, leidžiama sustabdyti kompensacijos už viešąsias paslaugas mokėjimą gamintojams, net jei jie vykdo visas sutartines pareigas bendrovėms, kurios iš jų superka elektros energiją.

Dėl trečiojo klausimo

54. Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 15 dalį Lietuvos Respublika turėjo pranešti Komisijai apie nacionalinėje teisėje nustatytą galimybę sustabdyti paramos mokėjimą viešųjų paslaugų teikėjams.

55. Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 15 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės praneštų Komisijai apie visas priemones, patvirtintas įpareigojimams teikti universaliasias paslaugas ir viešąsias paslaugas vykdyti, įskaitant aplinkos apsaugos priemones, neatsižvelgiant į tai, ar tokioms priemonėms taikyti reikalinga nuo šios direktyvos leidžianti nukrypti nuostata. Be to, jos kas dveji metai turi pranešti Komisijai apie visus tokių priemonių pakeitimus, vėlgi neatsižvelgiant į tai, ar tokioms priemonėms reikalinga nuo šios direktyvos leidžianti nukrypti nuostata.

12 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL L 176, 2003, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 211).

13 Žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *ENEL* (C-242/10, EU:C:2011:861, 50 punktas).

56. Nesuvokiu, kaip mokėjimo tvarkos pakeitimas ar taikymo sustabdymas reikštų priemonę įpareigojimui teikti viešąsias paslaugas *vykdyti*, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 15 dalį.

57. Todėl į trečiąjį klausimą siūlau atsakyti taip, kad pagal Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 15 dalį nereikalaujama, kad valstybė narė praneštų Komisijai apie nacionalinėje teisėje nustatytą galimybę sustabdyti paramos mokėjimą viešųjų paslaugų teikėjams.

Dėl ketvirtojo klausimo

58. Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar valstybei narei nacionalinėje teisėje įtvirtinus viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjams mokamos kompensacijos ribojimo pagrindines taisykles ir mechanizmą nepažeidžiami Direktyvos 2009/72 įgyvendinimo tikslai ir bendrieji ES teisės principai (teisinio tikrumo, teisėtų lūkesčių, proporcingumo, skaidrumo ir nediskriminavimo).

59. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo pateiktos informacijos negaliu įvertinti, kiek minėti bendrieji ES teisės principai gali būti pažeisti.

60. Be to, reikšmingos aplinkybės jau išnagrinėtos dalyse dėl priimtumo ir antrojo klausimo. Iš tiesų, pripažinus, kad nagrinėjamos bylos dalykas patenka į Direktyvos 2009/72 taikymo sritį, nebūtų poreikio remtis prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo išvardytais pirminės teisės principais.

Išvada

61. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į Vilniaus miesto apylinkės teismo (Lietuva) pateiktus prejudicinius klausimus:

2017 m. balandžio 11 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo (Lietuva) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas.